

KLAGANDE

██████████ ██████████
Ombud: Richard Andersson
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Funktionsstödsnämnden i Malmö kommun
205 80 Malmö

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Malmös dom den 7 mars 2018 i mål nr 4071-17, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att hon ska få rätt till personlig assistans i ansökt omfattning, eller i den omfattning kammarrätten finner skälig. Hon anför följande.

Hennes hjälpbehov vid måltider, toalettbesök, insmörjning och hårvård är av sådan karaktär att de ska anses som grundläggande behov. Hon behöver hjälp med att matas och att föra dryck till munnen eftersom hon varken förstår att hon måste äta eller vill äta. Hennes hjälpbehov vid toalettbesök innebär dels aktivering och motivering, dels faktisk hjälp med torkning och

att ta på kläder. Hon behöver handgriplig hjälp med insmörjning och hårvård.

Hennes behov av hjälp med kommunikation ska också anses som ett grundläggande behov eftersom hon har stora svårigheter med att kommunicera med människor som hon inte känner väl.

Det är ostridigt att hennes hjälpbehov såvitt gäller på- och avklädning är ett grundläggande behov, men den beviljade tiden om 12 minuter per dag räcker inte. Hon behöver hjälp med all på- och avklädning tre gånger per dag, morgon, kväll och vid olyckor på grund av spill och olyckor.

Sammantaget är hennes grundläggande behov så omfattande att de berättigar henne till personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Det bör också noteras att Försäkringskassan gjort bedömningen att omfattningen av hennes grundläggande behov uppgår till 7 timmar och 40 minuter per vecka.

Funktionsstödsnämnden i Malmö kommun anser att överklagandet ska avslås och anför följande.

Gällande ■■■■■ behov av matning framgår av utredningen att ■■■■■ kan äta och dricka själv. Det saknas medicinskt underlag som styrker att ■■■■■ skulle få näringsbrist eller avvikande tillväxt om hon äter själv.

■■■■■ hjälpbehov vid toalettbesök innebär verbala påminnelser och instruktioner. Detta är inte ett hjälpbehov av fysiskt nära och integritetskänslig karaktär.

Försäkringskassans bedömning föranleder inte funktionsstödsnämnden att ändra sin bedömning.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] hjälpbehov med de grundläggande behoven är av den omfattning och karaktär som krävs för att hon ska ha rätt till insatsen personlig assistans.

Funktionsstödnämnden har bedömt att [REDACTED] har visst behov av hjälp med de grundläggande behoven vad gäller personlig hygien vid duschning/halvkroppstvätt och av- och påklädning. Den tidsåtgång som har beaktats uppgår till sammanlagt 2 timmar och 34 minuter per vecka. Förvaltningsrätten har därtill godtagit [REDACTED] behov av hjälp med hårtvätt (35 minuter per vecka) som ett grundläggande behov som inte omfattas av föräldraansvaret. Kammarrätten anser i likhet med förvaltningsrätten att tidsåtgången för dusch (inklusive hårtvätt)/halvkroppstvätt samt på- och avklädning kan beräknas till något över 3 timmar per vecka.

Kammarrätten anser även att övriga av [REDACTED] angivna behov, såsom hjälp med toalettbesök, hand- och muntvätt, tandborstning, hårvård och nagelklippning, inte visats vara av sådan karaktär att de ska beaktas som sådana grundläggande behov vad gäller personlig hygien som kan beaktas vid prövningen av rätt till insatsen personlig assistans. Utredningen visar inte heller att [REDACTED] är i behov av insmörjning efter varje dusch.

Kammarrätten gör inte heller någon annan bedömning än förvaltningsrätten vad gäller kommunikation och annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper.

Av utredningen framgår att [REDACTED] kan äta själv men är i behov av aktiveringsinsatser vid alla måltider. Uppgifter från skolpersonal bekräftar [REDACTED] föräldrars uppgifter att hon vid en del måltider, t.ex. när hon inte tycker om maten, utöver aktiveringsinsatser behöver matas för att hon ska få i sig maten. Det innebär att vissa måltider innefattar moment med behov av

hjälp som är av integritetskänslig karaktär och som ska beaktas vid prövningen av rätten till insatsen personlig assistans.

Även med beaktande av ytterligare tid för hjälp vid en del måltider anser kammarrätten att det sammantagna hjälpbehovet ■■■ har med sina grundläggande behov inte är av sådan omfattning som krävs för rätt till personlig assistans. Hennes överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Kristina Harmsen Hogendoorn

Katarina Dunnington
referent

Paulina Nilsson

/Linn Bergenfelz

nämnden för vidare handläggning. Till stöd för sin talan anför hon bl.a. följande. Nämnden har inom ramen för personlig hygien endast godtagit hjälp med dusch 10 minuter per dag. Hennes behov av hjälp med avtvättning på morgonen och kvällen samt tandborstning har nämnden nekat utan att motivera varför. Detsamma gäller hennes behov av hjälp med avtvättning i samband med olyckor samt nagelklippning. Dessa grundläggande hjälpbehov nämns inte någonstans i nämndens bedömning. Utredningen är uppenbart bristfällig. Det avdrag nämnden gjort för föräldraansvar gällande hjälpbehovet för dusch strider mot praxis. Det tar även betydligt längre tid för henne att duscha än vad nämnden bedömt. Hon har vidare behov av hjälp vid bl.a. hand- och muntvätt, insmörjning, toalettbesök, hårvård, tandborstning och nagelvård, på- och avklädning, måltider, kommunikation och tillsyn. Detta faller inom ramen för grundläggande hjälpbehov och ska räknas med vid bedömningen av rätten till personlig assistans. Hon hänvisar till Försäkringskassans beslut den 25 januari 2017 avseende hennes ansökan om assistansersättning, som indikerar att hennes behov är betydligt mer omfattande än vad nämnden godkänt. Försäkringskassan har bedömt att hennes behov inom områdena personlig hygien och av- och påklädning uppgår till 7 timmar och 40 minuter per vecka.

Funktionsstödsnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Nämnden står fast vid sin bedömning. Hjälp med nagelvård och tandvård är hänförliga till övriga behov. Den tid ■■■■■■■■■■ beviljats för dusch, 10 minuter per dag, är tillräcklig för att tillgodose hennes behov av personlig hygien. Hårtvätt bedöms ingå i föräldraansvaret.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Av 1 § LSS framgår att lagen innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer som omfattas av lagens personkrets. Av 7 § samma lag framgår att personer som anges i 1 § har rätt till sådana insatser enligt 9 § 1-9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Genom insatserna ska den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Till de insatser som kan beviljas hör enligt 9 § 2 p LSS biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans. Personlig assistans definieras i 9 a § första stycket LSS som personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Av paragrafens andra stycke följer att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov också har rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Rätten till biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans är avsedd att omfatta svårt funktionshindrade som behöver hjälp med den personliga hygien, med intagande av måltider och med annan personlig service. I begreppet personlig assistans ligger att det ska vara fråga om ett personligt stöd, som ger den funktionshindrade ökade möjligheter till ett självständigt liv. Insatsen bör vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade fall. Något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning föreligger inte. Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer

talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger (prop. 1992/93:159 s. 174 f.).

Vid bedömningen av ett barns behov av personlig assistans ska föräldraansvaret enligt föräldrabalken beaktas på så sätt att insatsen endast beviljas för den hjälp barnet behöver som inte ingår i det vanliga föräldraansvaret. Vid bedömningen av rätten till personlig assistans för ett barn jämförs omfattningen av föräldraansvaret för barnet med funktionsnedsättning med det föräldraansvar som föreligger för ett barn utan funktionshinder i samma ålder. (Jfr 6 kap. 1-2 §§ föräldrabalken, RÅ 1997 ref. 23 I och RÅ 2008 ref. 17.)

Någon bestämd undre tidsgräns vad gäller behov av hjälp med de grundläggande behoven låter sig inte uppställas för att berättiga till personlig assistans. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas. Även hur ofta hjälpen behövs framstår som en viktig faktor. (Se RÅ 2009 ref. 57.)

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten anser inte att utredningen är behäftad med sådana brister att det finns anledning att på den grunden upphäva det överklagade beslutet.

I målet är ostridigt att [REDACTED] tillhör den personkrets som har rätt till insatser enligt LSS. Frågan i målet är om [REDACTED] som var nio år när det överklagade beslutet fattades, har behov av hjälp för att tillgodose sina grundläggande behov som är av sådan karaktär och omfattning att hon

ska ges rätt till personlig assistans.

Toalettbesök

Det är ostridigt i målet att ■■■■■■■■■■ behöver påminnelser och stöd vid toalettbesök. Hon behöver även påminnelser om att tvätta händerna efter toalettbesök. Enligt föräldrarna behöver ■■■■■■■■■■ även handgriplig hjälp vid toalettbesök. Av nämndens utredning framgår att skolpersonal uppgett att ■■■■■■■■■■ är självständig under toalettbesök, även om hon ibland behöver påminnelser om att torka sig efter toalettbesöket och att tvätta händerna.

Av utredningen framgår enligt förvaltningsrätten att ■■■■■■■■■■ har behov av kontinuerligt stöd och påminnelser under toalettbesök. Stöd, påminnelser och aktivering som en enskild behöver för att själv utföra sina grundläggande behov utgör dock inte grundläggande behov av hjälp i den mening som avses i LSS. Enligt förvaltningsrätten är den befintliga utredningen inte tillräcklig för att göra sannolikt att ■■■■■■■■■■ har sådant praktiskt och integritetsnära hjälpbehov vid toalettbesök som utgör ett grundläggande behov.

Dusch och halvkroppstvätt

Nämnden har bedömt att ■■■■■■■■■■ hjälpbehov vid dusch uppgår till 15 minuter per tillfälle. Nämnden har vidare bedömt att det ingår i normalt föräldraansvar för en nioåring att tvätta håret och har bedömt att detta uppgår till fem minuter per tillfälle varför tiden för dusch beräknas till 10 minuter per tillfälle.

Förvaltningsrätten bedömer att ett barn i nioårsåldern som inte har en funktionsnedsättning vanligen kan duscha självständigt, inklusive tvätta sitt hår. Nämnden har därför inte haft fog för att reducera den godtagna tiden för

dusch med fem minuter per tillfälle med hänvisning till föräldraansvaret.

Nämnden har beviljat tid för en dusch eller annan halvkroppstvätt per dag. Några uppgifter som stödjer föräldrarnas uppgift om att ■■■■■■■■■■ behöver beviljas tid för flera halvkroppstvättar utöver den tid som beviljats för dusch finns inte i målet, varken i läkarintyg eller genom de uppgifter som lämnats av personal i skolan. Förvaltningsrätten anser inte heller att de medicinska intyg och uppgifter från skolan som föreligger i målet ger anledning att frångå nämndens bedömning att ■■■■■■■■■■ grundläggande hjälpbehov vid dusch kan beräknas till 15 minuter per tillfälle.

Övrig personlig hygien

Av praxis följer att det avgörande för huruvida ett visst hjälpbehov anses utgöra ett grundläggande behov eller ett annat personligt behov är hjälpbehovets karaktär (jfr RÅ 2009 ref. 57 och HFD 2015 ref 46).

Inledningsvis anser förvaltningsrätten att hjälp med tandborstning och nagelvård får anses ingå i föräldraansvaret för barn i nioårsåldern.

När det gäller behov av hjälp med hand- och muntvätt anser förvaltningsrätten att annat inte framgår av utredningen än att ■■■■■■■■■■ rent motoriskt kan utföra dessa behov. Enligt skolans och föräldrarnas uppgifter har hon behov av stöd och påminnelser för att genomföra hand- och muntvätt. Enligt förvaltningsrätten är de insatser i form av motivering och aktivering som ■■■■■■■■■■ därmed är i behov av inte av sådan karaktär att de ska beaktas som grundläggande behov.

Förvaltningsrätten anser att det genom den föreliggande utredningen i målet inte gjorts sannolikt att ■■■■■■■■■■ har behov av sådan handgriplig, privat och integritetsnära hjälp med hårvård och insmörjning att detta utgör grundläggande behov.

Hjälp vid måltider

Enligt uppgift från [REDACTED] föräldrar krävs det omfattande motivering och aktivering för att hon ska äta någon del av maten själv och att matning är nödvändig eftersom hon inte förstår och inte vill äta. Av handlingarna i målet framgår att skolpersonal till Försäkringskassan uppgett att [REDACTED] till viss del matas för att få i sig mat och att detta inte beror på att hon inte rent motoriskt kan föra maten till munnen utan på att hon inte vill äta. Enligt de uppgifter skolpersonalen lämnat till nämnden äter [REDACTED] självständigt när det serveras mat som hon tycker om.

Av utredningen i målet framgår således att [REDACTED] i och för sig kan äta och dricka själv på så sätt att hon kan föra maten till munnen, men att hon behöver påminnelser och aktivering för att göra detta och att hon ibland behöver handgriplig hjälp för att hon annars inte äter. Enligt förvaltningsrätten utgör detta insatser i form av påminnelser och aktivering som inte är av sådan karaktär att de kan anses utgöra grundläggande behov. Den hjälp [REDACTED] behöver vid måltidssituationer är enligt förvaltningsrätten således inte av den karaktär som förutsätts för att hjälpbehovet ska anses vara ett grundläggande behov.

På- och avklädning

Det är ostridigt att [REDACTED] behöver hjälp vid på- och avklädning. Nämnden har beräknat hjälpbehovet vid på- och avklädning till 6 minuter per tillfälle, två gånger per dag, totalt 1 timme och 24 minuter per vecka.

[REDACTED] anser att hjälpbehovet uppgår till 10-15 minuter vid tre tillfällen per dag och anför att hon utöver hjälp med på- respektive avklädning morgon och kväll behöver byta innekläder under dagen och att hon även behöver byta en del av sina kläder i samband med måltider och när det inträffar olyckor.

Av läkarintyg utfärdat den 7 april 2016 framgår bl.a. att ■■■■■ ■■■■■ säger till eller visar om hon behöver gå på toaletten. Läkarintyget ger således inte stöd för att ■■■■■ behöver byta kläder vid flera tillfällen per dag. Inte heller har skolan lämnat uppgifter som stödjer föräldrarnas uppgift om att ■■■■■ ■■■■■ behöver byta kläder vid flera tillfällen per dag och att hon på den grunden behöver mer tid för på- och avklädning. Det finns inte heller något i utredningen som visar att den godtagna tiden per tillfälle inte är tillräcklig för att tillgodose hennes hjälpbehov avseende på- och avklädning.

Kommunikation

■■■■■ ■■■■■ gör gällande att hon har ett hjälpbehov avseende kommunikation som uppgår till en timme per dag, dvs. sju timmar per vecka.

Av intyg utfärdat av logoped den 28 november 2016 framgår att ■■■■■ ■■■■■ har en avvikande tal- och språkutveckling och att hon uttrycker sig främst i kortare flerordssatser. Vidare framgår att hon är i behov av alternativ/kompletterande kommunikation i form av TAKK och GAKK för att lättare förstå och göra sig förstådd för sin omgivning.

Av utredningen i målet framgår således att ■■■■■ ■■■■■ har behov av stöd och hjälpmedel avseende kommunikation och att hon har en begränsad kommunikationsförmåga. Utredningen ger vidare stöd för att ■■■■■ ■■■■■ kan kommunicera i skolan och i hemmet, även om hon har egna sätt att kommunicera. Enligt förvaltningsrätten har annat inte framkommit än att hon kan uttrycka sig och förmedla sig till sin omgivning, även om hon gör det på egna sätt. Förvaltningsrätten anser därmed inte att det gjorts sannolikt att ■■■■■ ■■■■■ behov av hjälp att kommunicera är att bedöma som ett grundläggande behov.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.